

Geheimhoudingsplicht niet goed doordacht

DE VERTROUWENSCOMMISSIE IS FAILLIET

d.j. elzinga

In de Volkskrant van 1 september schrijft collega Wim Derksen dat de vertrouwenscommissie het 'ultieme achterkamertje' is. In beslotenheid wordt bedisseld wie de nieuwe burgemeester wordt. Deze keuze wordt zelden nog gecorrigeerd op het nationale niveau en dat betekent dus dat de gemeenteraad er maximaal over gaat. Volgens Derksen is van enige transparantie echter geen sprake en we moeten er daarom dankbaar voor zijn dat er af en toe iemand is die komt melden wat er precies in die commissies gebeurt. Dat lekken is weliswaar strafbaar, maar volgens Derksen is het stelsel van de vertrouwenscommissies werkelijk niet meer van deze tijd. Met die conclusie kan worden ingestemd. In Den Bosch is een raadslid aangehouden omdat hij lekte uit de vertrouwenscommissie. In Den Haag twitterde een duo-raadslid dat de PvdA-ers Plasterk en Marcouch ook kandidaat waren voor het burgemeesterschap van Den Haag. Of het laatste waar is, bleef onduidelijk. Nimmer is een grondige discussie gevoerd over de vraag waarom die vertrouwenscommissies met een zo strikte geheimhouding moeten worden omgeven. Deze specifieke geheimhoudingsplicht is niet goed doordacht en dat wreekt zich al lange tijd. Ondanks het strafrechtelijk geweld dat steeds wordt ingezet en meestal tot niets leidt, moet nu echt bezinning plaats vinden op het instituut vertrouwenscommissie. Het verhaal is al vele malen verteld, maar kan niet voldoende worden herhaald. De praktijk laat zien dat het volkomen onmogelijk is om een vertrouwenscommissie helemaal gesloten te houden. Aan de fractievoorzitters die deel uitmaken van de vertrouwenscommissie wordt over de hele linie verboden om te communiceren over hun activiteit. Dat is in beginsel een bijna onmogelijke verplichting. De belangrijkste betrokkenen – de wethouders die met de nieuwe burgemeester moeten samenwerken – zijn in de regel niet of minimaal in de vertrouwenscommissie vertegenwoordigd. Deze wethouders – ook vaak nog voormalig lijsttrekker of functionerend partijleider – mogen formeel dus niet worden geïnformeerd en daarom kiest menig fractievoorzitter voor strikt vertrouwelijk contact met de partijgenoot in het college. Een en ander ook omdat het zorgen voor een breed politiek draagvlak voor de nieuwe burgemeester cruciaal is. Als er in ieder geval bij de coalitiepartijen overeenstemming is over de kandidaat dan is al een halve wereld gewonnen. De kring van betrokkenen wordt daardoor snel groter. Daarnaast weten kleinere oppositiepartijen dat deze politieke deals worden gesloten en uit een gevoel van onmacht wordt dan nogal eens gelekt met als doel om een spaak in het wiel te steken. Er zijn dus in ieder geval twee structurele bronnen waardoor de geheimhouding met regelmaat wordt geschonden en er allerlei gedoe ontstaat. Keer op keer wordt aangetoond dat het stelsel van de vertrouwenscommissies daadwerkelijk failliet is en aanpassingen noodzakelijk zijn. Wim Derksen stelt voor om dan maar meteen de rechtstreeks gekozen burgemeester in te voeren. In dat geval doen deze problemen zich niet meer voor, maar ontstaan wel allerlei nieuwe vragen en complicaties. De discussie over rechtstreekse verkiezing komt zonder twijfel weer terug en het is van belang om dat debat goed en grondig te voeren. Maar ook binnen het huidige stelsel zijn er mogelijkheden genoeg. Een commissie uit de raad kan zich bezighouden met de voorselectie van twee kandidaten die vervolgens aan de openbaarheid worden prijs gegeven. Na presentaties kan dan op basis van een publiek debat in de raad een keuze worden gemaakt over de volgorde van de beide kandidaten op de aanbeveling. Openbare voordrachten komen bijvoorbeeld ook bij de Hoge Raad voor. Het argument dat verliezende kandidaten beschadigd kunnen raken in hun bestaande functie is niet meer voldoende overtuigend om het huidige krakkemikkige stelsel in stand te houden. En als personen daar bang voor zijn, moeten ze gewoon niet solliciteren.